

Šmits grasās regulēt lielveikalus, tīkmēr tauta turpina barot ārzemniekus

©Ekrānuzņēmums

Skandināviem pieder svarīgākās komercbankas Latvijā, kuras pašlaik Eiropas Centrālās bankas antiinflācijas politikas apstākļos gūst mežonīgu, nepamatotu vispeļņu. Mēs izmantojam banku pakalpojumus, iepērkamies lielveikalos un tajos pamatā pērkam Latvijā neražotas preces un produktus. Dāsni atspērušies barojam citu valstu ekonomikas, sienam sev ap kaklu prievītes, dziedam un bezbēdīgi dancojam. Lepnais latvietis: pats mirs badā, lai tikai varētu pabarot ārzemnieku.

Pārtikas cenas ir kosmiski augstas, un taisnība zemkopības ministram Didzim Šmitam (AS), kurš ceturtdien intervijā Latvijas Televīzijas (LTV) raidījumam "Rīta panorāma" pauda, ka Latvijā mazumtirdzniecībā konkurence šobrīd nestrādā.

Latvijā ir vairākas lielveikalu ķēdes, taču tik un tā ir par maz - lielveikali paskatās, cik kas maksā otrā veikalā pāri ielai, un visi kopā uztur uzskrūvētas cenas. Pat lielā Vācijas uzņēmuma "Lidl" ienākšana Latvijā nav likusi cenām būtiski kristies lielveikalu kopumā.

"Manuprāt, mums jau gadiem mazumtirdzniecībā, īpaši pārtikas produktos, konkurence nestrādā. Ja var produktam uzlikt uzcenojumu 300% plus pievienotās vērtības nodoklis (PVN) un konkurēt, tas nozīmē, ka spēlētāju ir tik maz un tirgus ir tik sadalīts, ka šeit kaut kāda iejaukšanās ir loģiska un nepieciešama," sacīja Šmits.

Ministrs domā, ka pārtikas cenas veikalos varētu uzraudzīt īpašs regulators. Arī finanšu ministrs Arvils Ašeradens (JV) zina teikt, ka cenu regulators darbojas Īrijā un tā ir "opcija" arī Latvijai. Pēcāk intervijā Šmits gan sāka mazliet pīties pretrunās, paužot atbalstu idejai, ka varētu tikt publiskota informācija par to, kā veidojas cenas veikalos. "Tas, ka konkurences nestrādāšanas apstākļos mēs varētu parādīt patieso ainu, ir simpātiska ideja," sacīja ministrs, piebilstot, ka runa ir par cenu "atvēršanu", nevis regulēšanu.

Kas tad īsti būs - "regulēšana" vai "atvēršana"?

Ja tiešām runa ir par regulēšanu, tad tas ir visai riskanti, un vēl nevar zināt, kādu efektu beigu galā tas var radīt. Jādomā, ka ministrs nevēlas administratīvi noteikt, ka par kukuli maizes nedrīkst prasīt vairāk par 50 centiem. Tā jau vairs nebūtu brīvā tirgus ekonomika Latvijā. Iespējams, idejā par regulatoru ir runa par kādiem uzraudzības instrumentiem, lai novērstu karteļu veidošanos. Par cenām tad būtu kompromisu meklējumi ar lielveikaliem, un valsts no savas puses lietotu "pātagas un burkāna" principus, sniedzot atbalstu, ja lielveikali ir labiņi un nāk pretī, bet, ja tie spītējas, tad tiek "čakarēti" un sodīti.

Šādas uzraudzības iestādes var būt arī tirgus ekonomikā - Latvijā darbojas Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija (SPRK) un valsts iestāde Konkurences padome. Taču tieši pēdējā laika notikumi rāda, cik mazefektīva dažkārt ir SPRK darbība. AS "Sadales tīkls" gribēja celt savu pakalpojumu tarifus un savu panāca - no 1. jūlija tarifi ir būtiski paaugstināti. Citiem vārdiem sakot, jaunie tarifi "aizgāja rūkdami kā pa sviestu", un SPRK neko tur nepatraucēja.

Ja kāds jauns regulators tiks izveidots arī mazumtirdzniecībai, šajā darbā vajadzēs piesaistīt augsta līmeņa ekonomistus un juristus. Šādas jaunas birokrātiskas iestādes vadītājiem būs jāmaksā lielas algas. Piemēram, SPRK izpilddirektors saņem 4400 eiro mēnesī, dažādi viņa padomnieki, eksperti un struktūrvienību vadītāji - ap 3000 eiro. Arī mazumtirdzniecības regulatoram vajadzēs prestižas telpas, mēbeles un kancelejas priekšmetus.

Šāda regulatora darbinieki momentā nonāks korupcijas riska zonā, jo lielveikali, lai izvairītos no problēmām, mēģinās visu ko sarunāt un varbūt arī maksāt par to, lai regulators piever acis uz pārkāpumiem.

Tāpēc vajadzēs izveidot vēl vienu iestādi, kas uzraudzīs lielveikalu uzraudzītājus...

Iedomāsimies vienu potenciālo investoru, kurš gudro atvērt Latvijā jaunu lielveikalu tīklu! Viņa lielveikali būtu brīnišķīga lieta - jo vairāk tirgū spēlētāju, jo vairāk konkurences, un attiecīgi cenas patērētājiem kļūs mazākas. Taču viņš ieraudzīs, ka Latvijā darbojas regulators, kurš maisās pa kājām tirgotājiem un cenšas diktēt cenas kā kādā Centrālāzijā. Nezin vai viņam Latvija tad šķitīs pievilcīga vieta, kur investēt.

Zemkopības ministra idejas ir vērā ņemamas un cienījamas kaut vai tāpēc vien, ka daudziem citiem ministriem vispār nav nekādu ideju, ko iesākt ar savas nozares problēmām. Taču par regulatoru mazumtirdzniecībai laikam jābūt ļoti piesardzīgam un vispirms jāanalizē visi "par" un "pret". Varbūt tieši otrādi - nevis stingri iegrožojumi un regulācija ir vajadzīga, bet pastiprināta jaunu tirgus spēlētāju vilināšana uz Latviju ar dažādām atlaidēm, ar nodokļu brīvdienām, ar PVN samazinājumu, ar valstisku institūciju palīdzību investoriem kārtot dokumentus un iegūt informāciju?